

Мовчан А.В., Мовчан М.А. Отдельные аспекты классификации специальных средств обеспечения общественного порядка. Рассмотрены отдельные аспекты классификации специальных средств обеспечения общественного порядка в современных условиях и предложено собственную классификацию специальных средств.

Ключевые слова: специальные средства обеспечения общественного порядка, классификация специальных средств, средства индивидуальной защиты, средства активной обороны, средства обеспечения специальных операций.

Movchan A.V., Movchan M.A. Some aspects of classification of special means of protecting public order. The article deals with some aspects of classification of special means of protecting public order in current conditions and the authors' classification of special means have been offered.

Regulation of legal regime of circulation of special means of protecting public order requires their further differentiation. Special means could have active and passive character of use. By their principle of action they are divided into nonlethal weapon, means of restraint and means of protection. Special means could also be classified into means of individual and of collective use.

By the type of influence special means are classified into: means of kinetic action, electric shock means, blinding means, acoustic means, directed energy means, chemical means, barriers and fences, and combined systems. Issue of classification of special means of protecting public order requires its further scientific exploration and legal regulation.

Keywords: special means of protecting public order, classification of special means, personal protective equipment, means of active defense, means of ensuring special operations.

Надійшла до редакції 10.06.2015

Радченко О. І.

кандидат юридичних наук, доцент

Чухно К. Є.

курсант

(Харківський національний
університет внутрішніх справ)

УДК 342.7

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ І СВОБОД ВНУТРІШНЬОПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Розглянуто актуальну проблему визначення правового становища громадян України, що змушені залишити місце свого постійного мешкання внаслідок російської окупації Автономної Республіки Крим й окремих районів Донецької і Луганської областей. Акцентовано увагу на тому факті, що такі громадяни не можуть вважатися біженцями, а мають статус внутрішніх переселенців. Зауважено на необхідності комплексного підходу до забезпечення, насамперед законодавчого, прав і свобод цієї категорії українських громадян з урахуванням положень відповідних міжнародних актів.

Ключові слова: мігрант, біженець, внутрішній переселенець, права і свободи.

Постановка проблеми. В Україні останнім часом відбулися безпрецедентні явища – іноземна інтервенція, окупація, тероризм, АТО. Вони мають соціальні наслідки, які призвели до великої кількості внутрішньо-переміщених осіб та порушень прав людини. Таких громадян України зараз називають вимушеними переселенцями, що підкреслює мотиви їх переміщення – вони вимушені залишати свої домівки, щоб зберегти власне життя та життя близьких, щоб уникнути насилля та політично мотивованого переслідування за свої переконання.

На жаль, слово «біженець» з'явилося зараз у повсякденному обігу передусім не через тих, кого законодавство визначає «біженцями», а через мешканців України, які змушені виїхати з окупованих чи небезпечних територій до спокійніших регіонів (і кого вірніше визначати як «вимушених переселенців» або ж «внутрішньопереміщених осіб»? (ВПО). У той час, коли захист біженців здійснюється відповідно до Конвенції ООН про статус біженців, особи, що переміщені всередині країни, не підпадають під статус біженців і знаходяться під юрисдикцією своєї держави.

Хоча Україна вже стикалася з проблемами «вимушених переселенців» після аварії на Чорнобильській АЕС, до розв'язання проблем людей, які у результаті анексії Криму та антитерористичної операції на Сході України на червень 2014 р. вимушено залишили місця свого проживання і шукали притулку в інших регіонах, країна була не готовою. На даний момент окремі аспекти правового становища внутрішніх переселенців потребують додаткового визначення.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Вивченням проблем правового забезпечення внутрішньо-переміщених осіб та шляхів їх подолання займалися такі науковці: Г.С. Вітківська, Ж.А. Зайончковська, В.А. Іонцев, Е.С. Красінець, В.І. Козлова, В.М. Моїсеєнко, О.Б. Осколкова, В.І. Переведенцева, Л.Л. Рибаківський, В.А. Тішков, Н.В. Тарасов, А.В. Топілін, Е.В. Тюрюканова, Т.І. Федорова, Б. Костюк, А. Юнусов, В. Мошняга, Г.С. Гудвін-Гілл, А. Сови, Г.Н. Закіров, З.С. Султанова та інші.

Зважаючи на актуальність проблеми, *метою цієї роботи є підготовка пропозицій щодо вдосконалення правового забезпечення реалізації прав і свобод внутрішньопереміщених осіб в Україні та термінологічного апарату (біженець, вимушений переселенець, вимушений мігрант).*

Виклад основного матеріалу. Для об'єктивної оцінки стану справ з цього питання доцільно проаналізувати основні міжнародно-правові документи, які стосуються захисту прав внутрішньопереміщених осіб, дослідити правову регламентацію забезпечення реалізації прав вимушених переселенців у зарубіжних країнах та законодавчу базу для забезпечення реалізації прав ВПО в Україні.

Станом на кінець серпня з Криму на материкову Україну переїхало понад 17 тисяч осіб, із зони проведення АТО – понад 193 тисячі людей. За даними Міжвідомчого координаційного штабу, найбільше переселенців прий-

яли Харківщина, Дніпропетровщина, Київська і Запорізька області – там тимчасово розміщено понад 210 тисяч осіб. [1]

Слід наголосити, що у зв'язку з появою великої кількості ВПО зі сходу України та АР Крим, виникає загроза безпеки держави. Серед людей, які вимушені залишити свої домівки, можуть бути і терористи, які намагатимуться уникнути справедливого покарання, або особи, що з ними співпрацювали. Тому держава повинна здійснити заходи, які б унеможливили отримання статусу внутрішньопереміщених осіб громадянам, що здійснювали протиправні дії. Але, зважаючи на прагнення України до європейських стандартів та підвищену увагу міжнародної спільноти, ці заходи не повинні порушувати прав людини, які гарантовані громадянам України Конституцією.

Традиційно вважалося, що внутрішні переміщення – у компетенції суверенних держав, а не міжнародних структур (крім Червоного Хреста, який наглядав за виконанням Женевських конвенцій 1949 р. щодо захисту цивільного населення під час збройних конфліктів). Проте поступово формувалося розуміння необхідності вироблення спільних підходів до розв'язання проблем осіб, переміщених у межах власних країн, та надання суверенним державам міжнародної допомоги в цій сфері. У 1998 р. структури ООН схвалили Керівні принципи з питання переміщення осіб всередині країни. Світова спільнота виходила з того, що, хоча чинне міжнародне гуманітарне право та норми із захисту прав людини поширюються на внутрішніх переміщених осіб, але в деяких аспектах вони не є достатніми для забезпечення належного захисту. Керівні принципи не є обов'язковим правовим документом, проте засновані на нормах міжнародного права.

У Керівних принципах зазначено:

- ВПО мають право просити і отримувати необхідну допомогу. У першу чергу потрібно задовольняти потреби найбільш незахищених категорій (діти без супроводу, вагітні жінки, інваліди, особи похилого віку). Влада повинна сприяти єдності сімей, пошукам зниклих родичів тощо;

- ВПО мають право на достатній життєвий рівень. Їм має бути забезпечено доступ до продуктів харчування, тимчасового житла, необхідного одягу та базових медичних послуг, а за потреби – до психологічної та соціальної допомоги;

- незаперечним їх правом є також доступ до освіти;

- влада зобов'язана видавати ВПО всі документи, необхідні для визнання і реалізації їхніх прав, спростити заміну втрачених документів, не вимагати повернення в містя попереднього проживання за залишеними там документами;

- ВПО гарантується свобода пересування, тобто можливість шукати безпечного місця на території своєї країни, а також вільний виїзд за межі держави і пошук притулку за кордоном;

- влада повинна сприяти поверненню ВПО їхнього майна, а якщо це неможливо – надавати відповідну компенсацію [2].

Оскільки Україні доводиться терміново розробляти законодавство щодо

ВПО, тобто у сфері, де до цього часу жодних напрацювань не існувало, Керівні принципи видаються надійним орієнтиром для українських законодавців і мають бути ретельно вивчені та враховані. По-перше, в них акумульовано головні висновки світової політичної думки щодо проблеми, а по-друге, норми основних міжнародно-правових документів із захисту прав людини, на яких базуються Керівні принципи і під якими стоїть підпис України, є частиною національного законодавства.

Корисним для формування національних інструментів надання допомоги ВПО є також досвід країн, які стикалися з цією проблемою у минулому.

Воєнні дії у Нагорному Карабасі спричинили масове переселення значної кількості осіб на території Азербайджану ще в останні роки існування СРСР. Проголошення незалежності Азербайджану та Вірменії перетворили конфлікт у міждержавний. Вимушеними переселенцями стали 220 тис. осіб. У 1993 р. наступ вірменських військ продовжився, потік вимушених переселенців став масовим, їхня кількість на кінець року сягнула 778,5 тис., що призвело до гуманітарної кризи в країні. На сьогодні загальна чисельність ВПО становить близько 600 тис. осіб, з них 40 тис. з Нагірного Карабаху, а 560 тис. – з інших окупованих районів. Це 7 % населення країни, майже стовідсотково – етнічні азербайджанці. Переважна більшість ВПО проживає у великих містах – 218 тис. в Баку, 50,6 тис. в Сумгаїті, де владі було легше їх розмістити, використовуючи житло, залишене вірменськими біженцями. [3, с. 7, 10].

Для врегулювання проблеми ВПО у 1992 р. було прийнято Закон «Про статус біженців та вимушених переселенців», нині діє його редакція від 1999 р. Закон передбачав цілу низку соціальних гарантій. Зокрема, надання тимчасового місця проживання, безплатний проїзд і провіз майна до тимчасового місця проживання, медичне обслуговування та надання лікарських препаратів, першочергове розміщення у спеціальні соціальні установи інвалідів та людей похилого віку з числа ВПО, отримання матеріальної допомоги. При переселенні на постійне місце проживання ВПО компенсуються витрати переїзду. Вони можуть отримати безпроцентний кредит на 10 років, земельну ділянку у користування, при самостійній купівлі житла звільняються від нотаріального мита. ВПО надається сприяння у працевлаштуванні, у разі перекваліфікації на час навчання виплачується середня заробітна плата за новою спеціальністю [4].

Соціальні гарантії ВПО деталізовано в Законі «Про соціальний захист вимушених переселенців і осіб, прирівняних до них», прийнятому у 1999 р. Центральним органом виконавчої влади, на який покладено реалізацію політики щодо внутрішніх переміщених осіб, є Державний комітет Азербайджанської Республіки у справах біженців та вимушених переселенців. Його створено 1993 р. на базі держкому з роботи з людьми, які вимушені були залишити свої домівки, що існував з 1989 р. Голова Комітету є водночас віцепрем'єр-міністром Азербайджану. Оскільки до вирішення проблем ВПО залучені й інші відомства, координуючу функцію покладено на Департамент з

питань біженців, ВПО, міграції та роботи з міжнародними організаціями, створений у структурі Кабінету міністрів країни [5, с. 20].

Наявність значної кількості внутрішньопереміщених осіб є головною міграційною проблемою Грузії. На квітень 2014 р., за даними уряду, у країні налічувалося 253 тис. ВПО, або майже 6 % населення, серед яких приблизно 230 тис. зазнали переміщень ще на початку 1990-х рр. внаслідок конфліктів в Абхазії та Південній Осетії. Ще 26 тис. перетворилися на ВПО у результаті російсько-грузинської війни 2008 р., 23 тисячі зазнали вимушених переміщень двічі [6, с. 28].

У Грузії було прийнято держану стратегію для внутрішньопереміщених осіб, ключовими елементами якої стали питання безпечного повернення, інтеграції та покращення соціально-економічного становища ВПО. Основну увагу приділено питанням житла, освіти і соціального забезпечення. Проте разом з тим з боку держави так і не було запропоновано якісних схем перепідготовки ВПО чи програм, що готували б їх до змін на ринку праці [7, с. 30, 32].

Навесні та влітку 1992 р. конфлікт у Придністров'ї призвів до виникнення хвилі біженців та внутрішніх переміщених осіб, яких, за оцінками, налічувалося 130 тис. У правобережній частині Молдови було зареєстровано 51 тис. ВПО (з них 28 тис. – діти), значна частина осіла у Кишиневі.

У Молдові, зважаючи на те, що економічні можливості уряду внаслідок війни і важкого економічного стану першої половини 1990-х були досить обмеженими, заходи, реалізовані урядом, були спрямовані здебільшого на вирішення першочергових потреб переміщених осіб. Програма допомоги, яку мав реалізовувати Комітет, та матеріальна база, якою він розпоряджався, були передбачені в Постанові уряду «Про невідкладні заходи з надання допомоги біженцям, які вимушено залишили місця постійного проживання, з лівобережних районів Дністра Республіки Молдова». Трьома напрямками, в яких реалізовувалася програма, були: працевлаштування, забезпечення житлом та надання матеріальної допомоги [8].

Як свідчить досвід зарубіжних країн, для розв'язання проблем ВПО необхідними є спеціальна законодавча база, адміністративні органи з її виконання, координація зусиль різних відомств, а також належне фінансування з державного бюджету. Враховуючи обмеженість ресурсів в умовах конфлікту, значну допомогу можуть надати міжнародні організації, співпраця з якими повинна займати належне місце в рамках політики захисту ВПО.

Відповідальність за становище ВПО лежить на уряді країни їх громадянства. Це повністю відповідає законодавству України, за яким ВПО, як її громадянам, має бути забезпечена вся повнота прав.

Наразі через події в Криму й на Сході України викристалізувалися низка питань, які потребують негайного вирішення:

- люди, що прибувають зі східних областей України, беруть із собою тільки найбільш необхідні речі. Через обставини порятунку втечею, вони не хочуть привертати до себе зайвої уваги на блокпостах та бажають уникнути пограбувань, оскільки об'ємні валізи можуть привертати увагу кримінальних

елементів серед сепаратистів. Окрім цього, соціально-економічні умови, що склалися на сході України за останній час значно погіршилися: багато людей втратило роботу, позбавлено можливості отримати пенсійні чи соціальні виплати у зв'язку із закриттям і пограбуванням банків. Такі ВПО вже вичерпали свої заощадження.

Громадянське суспільство мобілізувалося для задоволення базових потреб внутрішньопереміщених осіб, жертвуючи продукти харчування і одяг. Однак невідомо, наскільки тривалими будуть такі вияви благочинності та доброї волі, особливо у світлі значного зростання кількості внутрішньопереміщених осіб і непевності щодо тривалості кризи;

- фінансування тимчасового облаштування внутрішньопереміщених осіб. У окремих регіонах, особливо у великих містах, місцеві органи влади повідомляють про зростаючу неспроможність розміщення ВПО через брак коштів. Окремі приватні власники центрів тимчасового розміщення, які наразі використовуються для розселення переселенців, скаржаться на відсутність відшкодування коштів, витрачених на розміщення постраждалих. Окрім цього, зважаючи на той факт, що такі центри надають послуги відпочинку за містом, вони розташовані у мальовничих, однак віддалених місцевостях, що характеризуються незадовільним транспортним сполученням і відсутністю вакантних робочих місць;

- реєстрація місця проживання внутрішньопереміщених осіб залишається питанням, яке потребує якнайшвидшого вирішення, оскільки воно пов'язане із цілим рядом соціальних та економічних прав (реєстрація підприємницької діяльності, оформлення права власності, працевлаштування, медична та соціальна допомога тощо). На даному етапі не існує єдиної системи реєстрації тимчасового місця проживання внутрішньопереміщених осіб, до яких застосовуються загальні правила без жодних поступок та привілеїв. У цьому відношенні перед ВПО постають серйозні труднощі, пов'язані із жорсткими законодавчими вимогами щодо пред'явлення ордеру на займане приміщення, свідоцтва про право власності, договір оренди (суборенди) житла чи іншої реєстраційної документації. Окрім цього, існують певні обмеження щодо зняття з реєстрації за попереднім місцем проживання. Зазначена проблема є найбільш актуальною для переселенців із Автономної Республіки Крим, які бажають виїхати із окупованої території на постійне проживання до іншої області;

- відсутність вільного доступу до дитячих садочків є основною проблемою, що постала перед жінками із числа ВПО, які не мають змоги відновити працевлаштування у місцях переміщення;

- своєчасність соціальних виплат тощо [9].

Верховна Рада України на своєму засіданні 19 червня прийняла Закон про правовий статус осіб, які вимушені залишити місця проживання внаслідок тимчасової окупації Автономної Республіки Крим та м. Севастополя та обставин, пов'язаних з проведенням антитерористичної операції на території України [10].

Але, на думку фахівців, цей закон містить низку суттєвих недоліків.

По-перше, застосування у законопроекті визначення «вимушений мігрант» не відповідає загальноприйнятим міжнародним нормам та призведе до суттєвих непорозумінь у застосуванні цього терміна.

По-друге, законопроектом № 4998-1 не передбачено жодних дієвих механізмів захисту та реалізації прав внутрішньопереміщених осіб. Більш того, автори твердять, що на реалізацію вказаного законопроекту не буде витрачено жодних коштів державного бюджету, що вказує на його декларативний характер.

По-третє, даний законопроект не є універсальним, оскільки обмежує коло осіб лише тими, хто вимушений переїхати з окупованої території або з території проведення антитерористичної операції, і лише у законодавчо визначені досить жорсткі терміни. Однак, якщо у майбутньому в державі виникнуть підстави для вимушеного переселення інших груп населення, законодавець повинен буде знову розробляти та приймати новий закон, а проблеми осіб, які будуть переміщуватися всередині країни, знову не будуть оперативно вирішені.

По-четверте, визначення внутрішньопереміщених осіб у статті 1 проекту Закону обмежує коло осіб, яким може бути наданий захист, як ВПО лише громадянами України. Статус ВПО повинен залежати не від громадянства, а від законного проживання осіб на території України, яка зазнала впливу негативних факторів, що спровокували переміщення осіб. У цьому контексті, це визначення повинно включати іноземців та осіб без громадянства, які також потребують захисту і які правомірно проживали на території України.

Серед людей, переміщених із Автономної Республіки Крим, багато кримських татар, етнічних українців, етнічно змішаних сімей, етнічних росіян, біженців, осіб, що шукають притулок, і іноземців, які мають шлюбні стосунки із громадянами України.

Серед ВПО зі східних областей України найбільше етнічних українців і етнічних росіян, а також значна кількість груп національних меншин, включаючи представників народності ромів (циган) та іноземних студентів.

По-п'яте, пункти «а» та «б» ч. 13 ст. 3 вказаного законопроекту фактично встановлюють, всупереч Конституції України, презумпцію винуватості вимушених переселенців та покладають на ВПО обов'язок довести ще якісь обставини, крім факту окупації та проведення АТО. А саме, згідно із вказаною нормою, громадяни, що залишають території, будуть змушені доводити, що їх переселення є вимушеним та обґрунтованим з точки зору вказаного закону.

По-шосте, даний законопроект, на відміну від проекту, що розроблявся за участі громадськості, не містить норм, що ефективно б вирішували велику кількість практичних проблем переселенців (реєстрація, працевлаштування, допомога у забезпеченні тимчасовим житлом та ін.). Більш того, норми даного законопроекту, в порушення Конституції України, призведуть до обмеження свободи пересування та вибору місця проживання громадянами України.

Аналіз закону свідчить, що він не виправдовує очікувань суспільства за

рішенням певних питань, не визначає порядок надання державної допомоги вимушеним мігрантам, не забезпечує скоординованої і відповідальної роботи органів державної влади, місцевого самоврядування та їх взаємодії з громадськістю в цьому напрямку, не відповідає міжнародним стандартам захисту внутрішньопереміщених осіб [11, 12].

В умовах наближення виборів одним із важливих питань є забезпечення прав тимчасових переселенців у якості виборців. Законопроект 4550а про внесення змін до Закону України "Про вибори народних депутатів України" (щодо забезпечення реалізації виборчих прав внутрішньопереміщених осіб) передбачає забезпечення можливості волевиявлення внутрішньопереміщених осіб під час проведення виборів народних депутатів України.

Вимушені переселенці зможуть проголосувати в тих містах чи селах, де вони зараз тимчасово перебувають. Однак їм необхідно до 20 жовтня звернутися до органів ведення Державного реєстру виборців там, де вони зараз перебувають, і зареєструватися. Такі відділи є у кожній районній держадміністрації, а у містах обласного значення – у міськвиконкомах.

Для реєстрації мешканцям Донецької, Луганської областей та громадянам України з АР Крим необхідно мати при собі паспорт громадянина України та написати відповідну заяву, після чого їх внесуть до уточненого списку виборців та видадуть відповідне посвідчення. Крім того, до заяви потрібно додати документи (копію документів), які підтверджують необхідність тимчасової зміни місця голосування виборця без зміни виборчої адреси. Як правило, це довідка, видана відповідною сільською радою про тимчасове проживання або довідка соцзахисту про реєстрацію переселенців. Виборці, які тимчасово переселилися з Криму і Севастополя, зобов'язані пред'явити лише паспорт громадянина України. При цьому не треба паспорт нікуди віддавати – тільки показати.

Однак у разі зміни виборчої адреси видадуть лише один бюлетень і проголосувати можна буде лише за виборчі списки партій у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі. Кандидатів у депутати у мажоритарних виборчих округах обиратимуть лише ті виборці, котрі зареєстровані й постійно проживають на території кожного округу.

Виходячи з того, взяти участь у виборах зможе мінімальна кількість громадян, тобто ті, які зареєструються на місці тимчасового перебування та звернуться до виборчих дільниць.

Водночас залишається проблематичним, як проголосувати тим переселенцям, котрі не можуть самотійно пересуватися чи мають інші тяжкі вади здоров'я. За законом вони мають право проголосувати вдома, однак якщо під час виборів вони перебуватимуть не вдома, де тривають бойові дії, а у родичів в іншому місті, їм також треба спочатку звернутися особисто до відділу ведення реєстру виборців, а потім їм мають поставити відмітку про нездатність самотійно пересуватися.

У зв'язку з цим виникає стурбованість тим, що виборчі права багатьох інвалідів та осіб похилого віку із зони проведення АТО та окупованої тери-

торії АР Крим можуть бути порушені [13].

Висновки. Таким чином, здатність впоратися з новою, трагічною сторінкою новітньої української історії є не лише обов'язком громадян, а й тестом, чи може українське суспільство подбати про тих, хто потребує захисту і притулку, і дати їм змогу будувати далі своє життя у вільній країні, яка справді поважає права і свободи людини.

У зв'язку з цим видається доцільним вжиття державою таких першочергових заходів:

- продовжити розробку нормативної бази щодо врегулювання проблем ВПО з урахуванням Керівних принципів ООН з питання переміщених осіб всередині країни, зокрема з використанням терміна та визначення «внутрішні переміщені особи»;

- застосувати для вирішення проблем ВПО програмний підхід, розробити відповідну Державну програму, зміст якої визначити відповідно до потреб та прав ВПО, забезпечити її виконання необхідними ресурсами;

- під час розбудови системи надання допомоги ВПО вивчити і врахувати досвід зарубіжних країн, яким довелося розв'язувати аналогічні проблеми у минулому;

- залучити до вирішення проблем ВПО міжнародні організації, зокрема, УВКБ ООН, ОБСЄ та ін.

Бібліографічні посилання

1. Костюк Б. Права переселенців мають захищати держава і суспільство – експерти / Б. Костюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.mobi/a/26565000.html>

2. Кёлин В. Руководящие принципы по вопросу о перемещении внутри страны / В. Кёлин ; пер. с англ. Петросян М. Е. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hrlibrary.ngo.ru/russian/Ridprinciplescommentary.html>

3. Юнусов А. Азербайджан: страна беженцев / А. Юнусов // Миграция. – 1998. – № 3–4. – С. 11.

4. Закон Азербайджанской Республики о статусе беженцев и вынужденных переселенцев. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.migration.gov.az/images/pdf/be8fe5589d68f124389e68a27ec89ab6.pdf>

5. Юнусов А. Миграционные процессы в Азербайджане / А. Юнусов. – Баку, 2009.

6. Миграция населения в странах СНГ: 1997–1998 гг. Отчет Международной организации по миграции. – Женева, 1999.

7. Беженцы и вынужденные переселенцы в государствах СНГ / под. ред. В. Мукомеля, Э. Паина. – М., 1995.

8. Мошняга В. Просители убежища, беженцы и вынужденно перемещенные лица в Молдове: проблемы признания, социальной защиты и интеграции / КАРИМ-Восток – Консорциум прикладных исследований по международной миграции. Пояснительная записка 13/102 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.carim-east.eu/media/exno/Explanatory%20Notes_2013-102.pdf

9. Попередній аналіз і оцінка потреб ВПО УВКБ ООН липень 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unhcr.org.ua/attachments/article/1232/IDPUKR.pdf>

10. Про правовий статус осіб, які вимушені залишити місця проживання внаслідок тимчасової окупації Автономної Республіки Крим та м. Севастополя та обставин, пов'язаних з проведенням антитерористичної операції на території України : Закон Украї-

ни [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=51397

11. Кобзар Г. Біженці та вимушені переселенці в Україні, рік 2014-й: проблеми й виклики / Г. Кобзар [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file://localhost/D:/катя%20универ/дпзк/Біженці%20та%20вимушені%20переселенці%20в%20Україні,%20рік%202014й_%20проблеми%20й%20виклики%20__%20khp.org.mht

12. Висновок директорату з прав людини щодо проекту Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньоперемішених осіб». Страсбург, 10 жовтня 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://coe.kiev.ua/news/2014/10/13-10-2014/DGI%20\(2014\)%2024%20%20Expert%20Opinion%20on%20Ukraine%20IDP%20UA.pdf](http://coe.kiev.ua/news/2014/10/13-10-2014/DGI%20(2014)%2024%20%20Expert%20Opinion%20on%20Ukraine%20IDP%20UA.pdf)

13. Шевченко А. Вимушені переселенці зможуть проголосувати в інших містах / А. Шевченко // Голос України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://golosukraine.com/publication/politika/ukrayina/32128-vimusheni-pereselenci-zmozhut-progolosuvati-v-insh/#.VEy6tPGDNnA>

Радченко А. И., Чухно К. Е. Обеспечение реализации прав и свобод внутреннеперемещенных лиц в Украине: проблемы и пути преодоления. Рассмотрены актуальные проблемы определения правового положения граждан Украины, которые вынуждены покинуть места своего постоянного проживания в результате российской оккупации Автономной Республики Крым и отдельных районов Донецкой и Луганской областей. Акцентировано внимание на том факте, что такие граждане не могут считаться беженцами, а имеют статус внутренних переселенцев. Обращено внимание на необходимость комплексного подхода к обеспечению, прежде всего законодательного, прав и свобод этой категории украинских граждан с учетом положений соответствующих международных актов.

Ключевые слова: мигрант, беженец, внутренний переселенец, права и свободы.

Radchenko O. I, Chukhno K. Ye. Ensuring of rights and freedoms of IDPs in Ukraine: problems and ways of overcoming them. This article deals with the problem of determining the legal status of citizens of Ukraine who are forced to leave their place of habitual residence as a result of the Russian occupation of the Autonomous Republic of Crimea and some regions of Donetsk and Lugansk regions. Attention is focused on the fact that these citizens can not be considered refugees and have the status of internal migrants. Comments on the need for a comprehensive approach to security, above all legal rights and freedoms of the categories of Ukrainian citizens subject to the provisions of relevant international instruments.

In particular, it seems appropriate to take the state of priority measures: - continue the development of the regulatory framework to resolve the problems of IDPs into account the guidelines of the UN on the issue of displaced persons within the country, including the use of the term and definition of "internally displaced persons"; apply to address IDPs programmatic approach to develop relevant state program, the contents of which identify to the needs and rights of IDPs, provide the necessary resources for its implementation; during the development of the system to assist IDPs explore and take into account the experience of foreign countries, who had to solve similar problems in the past; involve in problem solving IDPs of international organizations including UNHCR, OSCE and others.

Keywords: migrant, refugee, IDP, rights and freedoms.

Надійшла до редакції 31.03.2015